
Željko PAVIĆ

MARKO JOSIPOVIĆ
(1948. - 2009.)
U SPOMEN
(IN MEMORIAM)

Jadan je čovjek koji dospije u relativno, a možda i posve nezrelo razdoblje svojega života pedesetih godina, da se osjeća *pozvanim* drugima pisati *spomene* (*in memoriam*), posebice »svojima«, onima koji su ga oduvijek prihvaćali, voljeli i podupirali kao svojega, istobitnoga, ali koji nikada – jednako kao ni ja – pritom nisu trpjeli *su-plemeništvo*.¹

Kada se pokuša pisati nešto takvo, tada *spomen*, *pomen*, *pomišljanje* i *pobožnost* zbilja dobivaju obličje onog dječjeg spomenara koji i na kraju života vazda ostaje zapisan ne u srcu, nego u srcima!

Više trpeći nego razmišljajući o smrti Marka Josipovića, došla mi je najednoč u pomoć jedna, možda spasonosna misao *našega* Ive Andrića, iz njegovih *Znakova pored puta*:

„Smrt onih koji su nam bliski može dvojako, i protivrečno, da utiče na nas: nekad nas zamračuje i sužava a nekad osvetljava i proširuje naše duhovne vidike, i prema tome nas ili skršuje i uništava dokraja, ili neočekivano jača i uzdiže“.

Smrt Marka Josipovića, u *mojemu* slučaju, uopće ne „utiče protivrečno“, već sasvim jednoznačno i nedvosmisleno: ona me ne „osvetljava“ niti proširuje moje „duhovne vidike“, ali me jednako tako ne „skršuje“ niti „uništava“, već samo čini – nasuprot Andriću i Nietzscheu – *ljudski tužnim zbog gubitka*. Mi koji smo još na životu moramo se stidjeti što uopće postavljamo takvu dvojbu! Kao da smo u vlasti svoje rođenosti i smrtnosti!

¹ Da ovo nije samo puka akademska jadicovka, potvrđuju, na žalost, smrti mojih dragih i štovanih učitelja i prijatelja Danila Pejovića, Tomislava Ladana i sada Marka Josipovića, kojima se tim prigodama odužujem na - meni - najnedostojniji način, *spomenima*!

Suprotno takvu razmišljanju, moj je dragi prijatelj i sućutnik, Željko Ivanković, jednoč (parafraziram) kazao: *Smrt nastupa ne onda kada više ne želimo biti tu, već kada želimo da nas zaborave!*

Smrt nastupa, kazao bih ja sada s mojim Željkom i Markom, premda o njoj ništa ne znam, jedino onda kada ta smrt drugoga do te mjere suzi i pomrači vidik, da više ne razaznaješ niti život niti smrt, kada život doživljavaš kao neizbježni put k umiranju, a smrt kao bijeg od svake odgovornosti za svijet. I dok je Andrić *hrabro* spekulirao o smrti i *hrabro* učinio fundamentalnom *dijalektičkom* mogućnošću sužavanje i proširivanje života i naših vidika – kao da je od vazda bio u posjedu *te* istine i Pilatova pitanja o njoj – dotle su se mnogi skromniji ljudi i žene brinuli jedino za to da rođenje ne dođe prekasno, da smrt ne dođe prerano, kako bi se sam život održao u sebi samome. Kako onda smrt može proširivati naše „vidike“, kad nam je posve jasno da u *ovom danom* (teolozi bi rekli: *darovanom*) i *neizbježnom* trenutku dogodne smrti mi živući poput neumrloga Andrića tako hrabro pričamo o njoj, mi živući, kao da nam je ta smrt drugoga potonji izvor smisla života i prosvjetljenja?!

Svatko znade da je kao rođen po naravi smrtnan, slab, oskudan, potrebit. Tomu me je već poodavno – u onom najizvornijem i najljudskijem smislu – poučio upravo Marko Josipović, no sada sam, sa smrću Marka Josipovića, iskusio da se rođenost, život i smrt ipak ne mogu izjednačavati s našim mišljenjem, uživljajima i umišljajima o onomu što jest. Mišljenja, ćućenja i tomu primjerenoga izvršenja ima samo ako ima i bližnjega kojim si na bilo koji način taknut, potresen, pogođen ili rezigniran, koji te s najvećom ljubavlju svojom smrću baca u najdublji očaj ili iz očaja izvlači upravo tim dodirima koji naprosto znači život.

Jer Marko Josipović je *vazda* nastojao oko ta prva tri dara. Upravo zbog toga Marko je uvijek mislio da se neposredni život, život koji neizbježno izvršujemo OVDJE i SADA bez prethodnih pitanja, bez prethodnih postavljanja uvjeta i bez mogućnosti uzmicanja, ne može podrediti nikakvu bezsvjetovnom mišljenju, premda je godinama u Sarajevu, Bolu na Braču i, ne naposljetku, u Mostaru predavao skolastičku filozofiju (on bi rekao: „filozofske traktate“), što upravo u njegovu slučaju nije značilo nikakvu manjkavost, već prije svega izvanredno, *kušnje dostojno* nastojanje da se iz kršćansko-filozofijske tradicije poluči ono što je najbolje i suvremenoga čovjeka najdostojnije, ono što nikada ne prolazi i što je i samoga Marka učinilo dionikom *neprolazne ljudske, zemaljske* baštine!

Marko Josipović nikada nije bio bolestan – uvijek je bio zdrav, za razliku od nas mnogih!

Samo takav dušom i tijelom zdrav pravednik može – poput Marka

– umrijeti *tako*, a da u životu nikomu ništa nije *zamjerio*, *nikomu ništa* prigovorio, nikomu ništa za zlo uzeo.

Kada mu je bilo najteže – a nikada se nije žalio – tada bi npr. nakon druge i najteže operacije – *u isti dan* – znao iznad svoje glave objeručke podignuti svojega sina Marka, pred crkvom u Aachenu. Zvao ga je „najljepše ime“ budući da se i moj sin jednako tako zove. Svojemu Marku ne bih želio da propati ono što je podnio Marko Josipović, ali bih ga svakako podsjetio na ono što je jednoč, 1993. u jednom časopisu izjavio Marko, kada smo svi bili u izgnanstvu: „Vratit ćemo se na svoj Sion!“ - U svoju Bosnu!

Marko se, na žalost izgubivši svoju posljednju bitku s bolešću, vratio na svoj Sion, u svoje Gornje Kladare, premda je sa svojom braćom, Antom i Slavkom, htio provesti starost u miru, no ostali smo samo mi koji zbilja čeznemo za *blagom riječi* Marka Josipovića, za onom riječi koja se danas, kao i uvijek, *teško* nalazi u Bosni, *gdje više insan ne raspoznaje insana!*

Žrtva, koju je Marko ne prinio, već darovao nama, nek' opet bude posvećena njegovu „najljepšem imenu“ i onomu što je *naš* Ivo Andrić, u spomen svima nama, davno kaz'o o građenju i razgrađivanju:

„Šta je pravednije i bolje, preče, dostojnije našega divljenja: rušenje ili građenje? Ko je u pravu, onaj koji gradi ili onaj koji razgrađuje? To je nemoguće presuditi i kazati. Građenje i rušenje su dva lica naše sudbine, dva oprečna vida iste nužnosti. Gradi se i ruši s istim smislom, iako sa suprotnim ciljevima. Ali žrtva kojom plaćamo građenje ili rušenje uvijek je svetinja i ostaje kao svetinja iznad svih građenja i rušenja“.

Ja ne znam zbog čega se Andrić ovdje odlučio za istotu građenja i rušenja, jer to nisu nikakve dvije sestre istoga zla. – *Jesu samo onda kada si spreman na isto to zlo!*

Marko je uvijek iznova bio spreman jedino na građenje i nije bio spreman na onu „žrtvu“ koju sam Andrić nije razumio, tj. na to da se po njemu „svetinja“ sastoji jedino u *dijalektici* građenja i rušenja.

Marko je Josipović jedino htio graditi, samo zato da bi spasio i „žrtvu“ i „sveto“, ono što *naš* Ivo Andrić očito iz svojih osobnopovijesnih razloga nikad nije razumio!

Ako nas Markova smrt u tom smislu ne ojača, onda će Ivo bit' u pravu s onom prvom postavkom!

Ja, pak, želim da me Markova smrt jača, koliko u životu, toliko još više u smrti!

Najljepšem imenu!